

Tisková zpráva

Zájem o politiku a názory na podílení se občanů na rozhodování – únor 2020

- ⊙ Více než dvě pětiny (42 %) české veřejnosti se obecně o politiku zajímají, necelé tři pětiny (58 %) nikoliv.
- ⊙ Větší zájem je o politické dění v naší zemi (51 % dotázaných se zajímá) než o politické dění ve světě (38 %) či v EU (35 %).
- ⊙ Zájem o politické dění v naší zemi je nicméně nejnižší od roku 2008 (celkem poklesl o 13 procentních bodů).
- ⊙ O významných místních otázkách by měli rozhodovat především občané (75 % odpovědí určitě a spíše ano).
- ⊙ Ve zbývajících případech by nadpoloviční většina veřejnosti svěřila rozhodování voleným politikům (v případě významných společenských otázek 51 %, významných zákonů 76 % a významných mezinárodních smluv 83 %).

Zpracovala:

Radka Hanzlová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

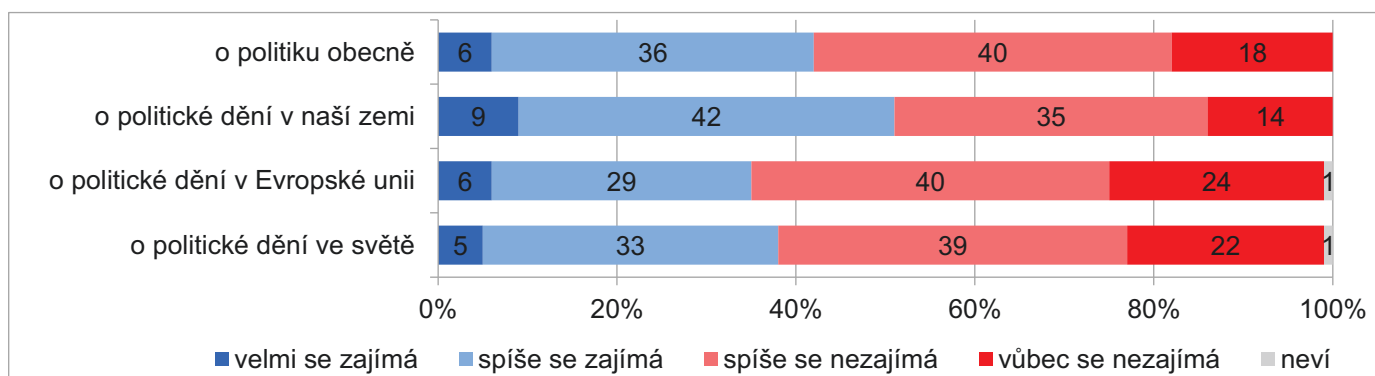
Tel.: 210 310 587; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

V únorovém šetření dotazovalo Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR dvě sady otázek týkajících se jednak zájmu občanů o politiku a jednak názoru na podíl politiků a občanů na rozhodování.

Nejdříve se dotazovaní vyjadřovali k tomu, jak se zajímají či nezajímají o politiku. Nejvíce se česká veřejnost zajímá o politické dění v naší zemi (51 % se zajímá, 49 % se nezajímá). Více než dvě pětiny (42 %) dotázaných se pak zajímají o politiku obecně, naopak 58 % respondentů deklaruje, že se o politiku obecně v současnosti nezajímá. Pokud jde o politické dění v Evropské unii, zajímá se o něj o málo více než třetina (35 %) občanů, u více než tři pětín (64 %) zájem nevzbuzuje. O politické dění ve světě se zajímá o trochu větší procento dotázaných, konkrétně 38 %, více než tři pětiny (61 %) se o něj naopak nezajímají. Všechny čtyři dotazované položky zájmu o politiku jsou vzájemně propojené – korelace mezi nimi je statisticky významná a dosahuje hodnot 0,7 až 0,8 (Pearsonův korelační koeficient).

Graf 1: Zájem o politiku (v %)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Časové srovnání v tabulce 1 ukazuje proměny zájmu o různé úrovně politiky od roku 2008. Vidíme, že česká veřejnost se až do minulého výzkumu z února 2019 poměrně stabilně dělila na polovinu těch, kteří se o politiku obecně zajímají

¹ Znění otázky: „Jak moc se v současné době zajímáte a) o politiku obecně, b) o politické dění v naší zemi, c) o politické dění v Evropské unii, d) o politické dění ve světě?“ Varianty odpovědí: velmi se zajímá, spíše se zajímá, spíše se nezajímá, vůbec se nezajímá.

a polovinu těch, kteří se o politiku obecně nezajímají, přičemž nezájem po celou dobu sledování mírně převažoval. V aktuálním výzkumu nicméně došlo k poklesu (o 5 procentních bodů) podílu těch, kteří se o politiku zajímají na dosud nejnižší hodnotu (42 %) a naopak k nárůstu (rovněž o 5 procentních bodů) podílu těch, kteří se nezajímají na dosud maximální hodnotu (58 %), čímž se rozdíl mezi zájmem a nezájmem výrazně zvýšil. K podobným změnám došlo i v případě politického dění v naší zemi, u kterého v porovnání s přechozím výzkumem z února 2019 došlo rovněž k poklesu zájmu a nárůstu nezájmu (shodně o 7 procentních bodů) na dosud nejnižší (v případě zájmu) či nejvyšší (v případě nezájmu) hodnoty od roku 2008 (celkem zájem poklesl a nezájem vzrostl o 13 procentních bodů). V případě zájmu či nezájmu o politické dění v EU či ve světě nedošlo od minulého výzkumu ke statisticky významným změnám. Pokud se obecně podíváme na zájem o dění v EU či ve světě, vidíme, že trend zájmu je kolísavý a zřejmě reflektuje události celosvětového významu.

Tabulka 1: Zájem o politiku - časové srovnání (v %)

	II/08	II/09	VI/09	II/10	II/11	II/12	II/13	II/14	II/15	II/16	II/17	II/18	II/19	II/20
o politiku obecně	47/53	46/53	44/56	48/52	46/54	46/53	47/53	45/55	46/54	45/54	48/52	47/52	47/53	42/58
o politické dění v naší zemi	64/36	59/41	58/42	61/39	58/42	61/39	59/41	59/41	57/43	56/44	57/43	58/42	58/42	51/49
o politické dění v EU	32/68	35/64	32/68	30/70	30/70	39/60	31/68	32/68	38/61	40/59	39/61	35/64	38/62	35/64
o politické dění ve světě	40/59	45/53	44/56	40/59	39/60	40/59	36/63	37/63	45/54	42/58	46/54	40/59	41/59	38/61

Pozn.: Podíly „velmi se zajímá“ + „spíše se zajímá“ a „velmi se nezajímá“ + „spíše se nezajímá“; dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Vzhledem k výše uvedené provázanosti obecného zájmu o politiku se zájmem o politické dění u nás, v EU i ve světě stačí vliv sociodemografických charakteristik respondentů na rozložení názorů ilustrovat na zájmu o politiku obecně. Zjistili jsme očekávané rozdíly: zájem o politiku je výrazně vyšší u mužů než u žen (50 % ku 35 % v součtu velmi + spíše se zajímá), u nejstarší generace oproti věkové kohortě 20-29 let (55 % ku 36 %, pro kohortu 15 až 19 let je to jen 10 %), u dotázaných s vysokoškolským vzděláním oproti dotázaným se středoškolským vzděláním bez maturity nebo vyučených (51 % ku 38 %, u respondentů se základním vzděláním je to pouze 23 %), u lidí s dobrou životní úrovní oproti těm, kteří deklarují životní úroveň své domácnosti jako špatnou (49 % ku 31 %). Co stojí za zvláštní pozornost, je rozdíl mezi těmi, kteří se hlásí k politickému středu (35 % v součtu velmi + spíše se zajímám), oproti jak respondentům řadícím se na škále politické orientace jednoznačně nalevo i jednoznačně napravo (47 % zájmu u jednoznačné levice, respektive 51 % u jednoznačné pravice).

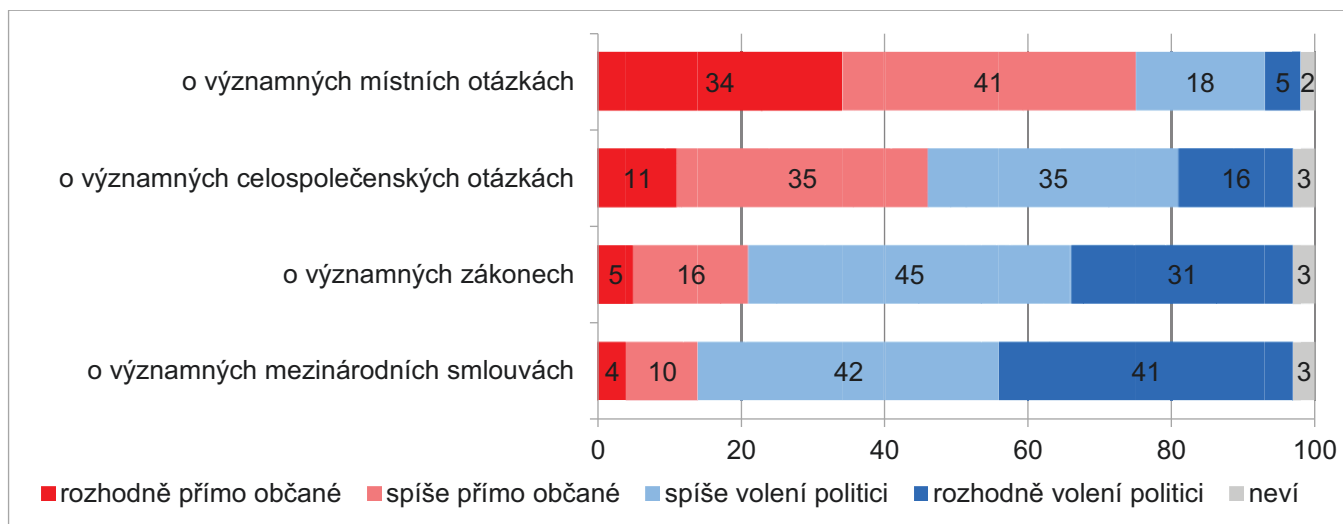
Druhá sada otázek zjišťovala, ve kterých případech by se měli na rozhodování podílet volení zástupci a ve kterých přímo občané.² V podstatě jde o názor, co by mělo a co nemělo být předmětem rozhodování pomocí nástroje přímé demokracie, tj. referenda, i když tento pojem nebyl v otázce použit.

Tři čtvrtiny (75 %) respondentů se domnívají, že o významných místních otázkách by měli rozhodovat přímo občané (34 % „rozhodně přímo občané“, 41 % „spíše přímo občané“), necelá čtvrtina (23 %) dotázaných by přenechala rozhodování voleným politikům. Ve zbývajících případech by naopak nadpoloviční většina svěčila rozhodování voleným politikům. Konkrétně v případě významných celospolečenských otázek se pro rozhodování volených politiků vyjádřilo 51 % dotázaných, pro občany 46 %. V případě významných zákonů a významných mezinárodních smluv jsou pak názory respondentů naprosto jednoznačné. Pro přímé rozhodování občanů v případě významných zákonů je více než pětina (21 %) dotázaných (naopak 76 % je pro rozhodování politiků) a pro rozhodování občanů o významných

² Znění otázky: „Měli by podle Vás v následujících případech rozhodovat volení politici nebo přímo občané? O významných zákonech, o významných mezinárodních smlouvách, o významných celospolečenských otázkách, o významných místních otázkách.“ Varianty odpovědí: rozhodně volení politici, spíše volení politici, spíše přímo občané, rozhodně přímo občané.

mezinárodních smlouvách se vyslovilo jen 14 % respondentů (a 83 % by ponechala rozhodování na politicích). Pro podrobný přehled výsledků viz graf 2.

Graf 2: Kdo by měl rozhodovat v následujících případech? (%)

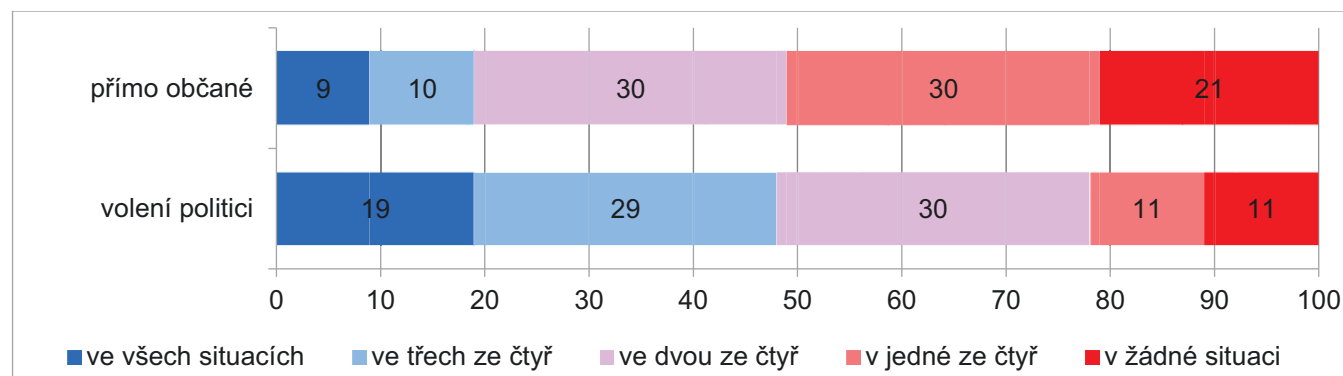

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre odpovědí „rozhodně přímo občané“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pokud všechny zkoumané rozhodovací situace shrneme dohromady a prozkoumáme je z hlediska toho, v kolika případech respondenti přisoudili rozhodování voleným politikům a v kolika přímo občanům, dostaneme výsledek, který zachycuje graf 3. Z něj vyplývá, že mezi skupinami, jež zaujímají v této otázce krajní stanovisko buď ve prospěch rozhodování volených politiků, nebo naopak ve prospěch přímého rozhodování občanů, jsou výrazné rozdíly. Konkrétně 19 % dotázaných by rozhodování ve všech případech svěřilo do rukou občanů, naopak na politicích by je nechalo pouze 9 %. Největší rozdíl ve prospěch rozhodování volených politiků tvoří skupina těch, kdo politikům přisuzují tři ze zkoumaných oblastí (29 %), zatímco analogická skupinami preferující přímé rozhodování občanů ve třech oblastech zaujímá jen 10 % veřejnosti. Zrcadlově se tento poměr promítá do rozdílu v jedné ze čtyř situací.

Graf 3: Počet situací, ve kterých mají spíše či rozhodně rozhodovat... (%)

Pozn.: Jde o součet výskytu variant příslušných odpovědí „spíše“ a „rozhodně“ u všech čtyř zkoumaných situací.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala, že preference rozhodování volených politiků stoupají se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně domácnosti. Určitá souvislost byla zjištěna i s levopravou politickou orientací, když k rozhodování politiků tíhnou ve zvýšené míře ti, kdo se hlásí k pravici.

Z hlediska časového srovnání (viz tabulku 2) oproti minulému výzkumu z roku 2019 mírně (o 4 procentní body) vzrostl názor, že o významných místních otázkách by měli rozhodovat volení politici na dosud nejvyšší hodnotu (23 %) a naopak nejnižší hodnoty bylo dosaženo v případě rozhodování občanů. Podobný výsledek byl zaznamenán i v případě rozhodování o významných celospolečenských otázkách, kdy rovněž bylo dosaženo nejvyšší hodnoty v případě rozhodování volených politiků a nejnižší v případě občanů. Poprvé za celou dobu sledování tak u české veřejnosti převážil názor, že o významných celospolečenských otázkách mají rozhodovat volení politici, přičemž v letech 2010 až 2018 dávala veřejnost přednost rozhodování přímo občany, a v minulém roce byly podíly obou odpovědí téměř vyrovnané.

Tabulka 2: Kdo by měl rozhodovat v následujících případech? - vývoj (v %)

	občané/politici										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
o významných místních otázkách	81/15	85/12	83/14	84/13	85/13	83/14	81/16	83/15	81/16	78/19	75/23
o významných celospolečenských otázkách	53/41	54/42	58/38	59/36	56/40	54/41	54/41	52/45	49/45	49/48	46/51
o významných zákonech	19/76	32/64	30/65	33/62	28/69	25/71	31/65	23/73	20/75	19/77	21/76
o významných mezinárodních smlouvách	9/86	13/83	21/75	19/75	14/82	13/83	18/77	15/82	14/82	14/82	14/83

Pozn.: V roce 2010 byla otázka položena bez adjektiva „významný“ u všech položek. Rozdíly v četnostech u meziročního srovnání 2010 - 2011 tak mohou být způsobeny touto změnou a nelze je jednoznačně přičítat pouze posunům v názorech občanů. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v20-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>1. - 13. 2. 2020</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Vážení dat:	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1039</i>
Počet tazatelů:	<i>182</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PO.45, PD.86</i>
Kód tiskové zprávy:	<i>pd200306</i>
Zveřejněno dne:	<i>6. března 2020</i>
Zpracovala:	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt *Naše společnost*, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
